

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2022-23
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΣΕΚ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β001

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ: 135 ΛΕΠΤΑ

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου απαντήσεων να συμπληρώσετε όλα τα κενά με τα στοιχεία που ζητούνται.
2. **Να απαντήσετε ΟΛΑ τα ερωτήματα.**
3. **Να μην αντιγράψετε τα θέματα** στο τετράδιο απαντήσεων.
4. Να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
5. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα **μόνο με μπλε πένα ανεξίτηλης μελάνης.**
6. Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υγρού ή διορθωτικής ταινίας.

Ρατσισμός, ένα μπαρούτι που ελλοχεύει* μέσα μας

Το 1532, λίγα χρόνια μετά την «ανακάλυψη» της αμερικανικής ηπείρου, ένα μικρό στράτευμα 170 Ισπανών στρατιωτών που εισέβαλε στη γη των Ίνκας (σημερινό Περού), κατάφερε να υποτάξει ένα στρατό δεκάδων χιλιάδων ιθαγενών, και κατόπιν να αιχμαλωτίσει και να εκτελέσει τον αυτοκράτορά τους. «Σύμμαχος» των Ισπανών κονκισταδόρες* ήταν η μεγάλη τεχνολογική τους υπεροχή (πυροβόλα όπλα και πανοπλίες) αλλά και η στρατηγική τους, καθώς εκμεταλλεύτηκαν πονηρά τις εμφύλιες **διαμάχες** των Ίνκας. Ένας ακόμη «σύμμαχος» των Ισπανών, η ασθένεια της ευλογιάς που έφεραν στις «αποσκευές» τους άθελα από την Ευρώπη, στην οποία δεν είχαν καμία απολύτως ανοσία οι αυτόχθονες Αμερικανοί. Αποτέλεσμα, οι περισσότεροι Ίνκας και Αζτέκοι, να πέφτουν νεκροί από ένα μικρόβιο, πριν έρθουν αντιμέτωποι με τα πυρά. [...]

Ένα ακόμη από τα δεινά αποτυπώματα που άφησε αυτή η εποχή, πέρα από τα αναρίθμητα θύματα, είναι μια ψευδαίσθηση που, δυστυχώς, έχει ακόμα και σήμερα οπαδούς. Την ψευδαίσθηση της ανωτερότητας της λευκής φυλής, όταν αντάμωσε μετά από πολλές χιλιετίες, τα... μακρινά της ξαδέρφια. Ο Αμερικανός βιολόγος, γεωγράφος και συγγραφέας Τζάρεντ Ντάιαμοντ έχει διατυπώσει μια εμπειριστατωμένη θεωρία για τα αίτια της τεχνολογικής ανωτερότητας που είχαν οι Ευρωπαίοι εκείνη την εποχή, που σε καμία περίπτωση, «δεν ήταν αποτέλεσμα μιας βιολογικής ή γενετικής ανωτερότητας.» [...]

Ο ρατσισμός είναι αποδεδειγμένα μια ανόητη και αστήριχτη σκέψη. Γιατί όμως υπάρχει; Και το κυριότερο ερώτημα: γιατί δεν περιορίζεται στο -λανθάνον- αίσθημα περί ανωτερότητας και γίνεται η αιτία για βία και ενίοτε εξόντωση; Το γιατί δεν το γνωρίζουμε με βεβαιότητα. Μια υποψία είναι ότι όταν εμείς οι άνθρωποι έχουμε ένα προβάδισμα, είτε τεχνολογικό είτε εξελικτικό, μάλλον νιώθουμε απειλή απ' οτιδήποτε μας μοιάζει και φέρει ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά, και θέλουμε να το βγάλουμε από τη μέση.

[...] Οι θεσμοί και οι νόμοι που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως τη φυλετική ισότητα και την ανεξιθρησκεία, υπάρχουν στη μεγάλη πλειονότητα των εθνών. Αυτό που κανένας νομοθέτης και κανένας θεσμικός δεν μπορεί να αλλάξει εν μία νυκτί είναι οι συνειδήσεις. [...] Ακόμα και μέσα σε ένα άρτιο εκπαιδευτικό σύστημα και ένα ισχυρό νομοθετικό πλαίσιο, μια τοξική συνείδηση μπορεί να εκκολαφτεί μέσα σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, μία πολιτική ιδεολογία μίσους ή ένα δόγμα θρησκευτικού φανατισμού. Και εκεί έγκειται το ζήτημα της πολιτικής βούλησης και επιρροής, όχι απλά στον τρόπο που νομοθετεί αλλά πόσο ενθαρρύνει ή αποθαρρύνει τη διάδοση τοξικών ιδεών, μέσα από εθνικούς και φυλετικούς μύθους που διαστρεβλώνουν την

πραγματικότητα. Όπως έλεγε και ο φιλόσοφος της επιστήμης Καρλ Πόπερ, η «Παγκόσμια Ιστορία», όπως είθισται να διδάσκεται σήμερα, δεν είναι τίποτα άλλο από την ιστορία της πολιτικής εξουσίας, δηλαδή των μαζικών εγκλημάτων και των «ηρώων» τους.

Για να κάνουμε ένα βήμα μπροστά, ίσως χρειαζόμαστε νέους ήρωες, που δεν έγιναν αιτία μετακίνησης συνόρων και λαών, αλλά διεύρυνσης της γνώσης και επιστήμης, των ιδεών και των θεσμών. Και πάνω απ' όλα να επαγρυπνούμε διαφυλάσσοντας τους θεσμούς και τις πολιτικές φωνές που **συμβάλλουν** στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών. Διότι με εύθραυστους θεσμούς και «χλιαρές» ή άστοχες πολιτικές τοποθετήσεις, μπορεί να ξαναπάρουν διαστάσεις πανδημίας βγαλμένες από το παρελθόν. Και φοβάμαι ότι ως ανθρωπότητα, δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε σε πόσα μυαλά ελλοχεύει αυτό το παρνούτι και πόσο εύφλεκτο είναι.

*ελλοχεύει: παραμονεύει

*κονκισταδόρες: κατακτητές (εξερευνητές που συμμετείχαν σε στρατιωτική επιχείρηση του 16^{ου} αιώνα για κυριαρχία στην Κεντρική και Νότια Αμερική)

Μάνος Λασκαράκης
Ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://www.gnomionline.gr/ratsismos-ena-barouti-pou-ellochevi-mesa-mas/>

Ημερ. ανάρτησης: 2 Ιουνίου 2020
(Διασκευή)

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να γράψετε **περίληψη** του πιο πάνω άρθρου, έκτασης 120 – 140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευθεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας.

(μονάδες 8)

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην **τελευταία** παράγραφο του κειμένου και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από την παράγραφο.

(μονάδες 4)

A.I.3. Ο συγγραφέας στην **τέταρτη (4^η)** παράγραφο αναφέρει:

«Οι θεσμοί και οι νόμοι που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως τη φυλετική ισότητα και την ανεξιθρησκεία, υπάρχουν στη μεγάλη πλειονότητα των

εθνών. Αυτό που κανένας νομοθέτης και κανένας θεσμικός δεν μπορεί αλλάξει εν μία νυκτί είναι οι συνειδήσεις.»

Να σχολιάσετε την πιο πάνω θέση και να προτείνετε **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους είναι δυνατό να διασφαλιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα (να γίνει αναφορά στον ρόλο της οικογένειας ή της πολιτείας ή του σχολείου).

(Έκταση: 60 – 80 λέξεις)

(μονάδες 4)

A.I.4. Να αναγνωρίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της **τρίτης (3^{ης})** παραγράφου, να τον εξηγήσετε και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από την παράγραφο.

(μονάδες 3)

A.I.5. Να εξηγήσετε τη λειτουργία των εισαγωγικών σε σχέση με το νόημα της πρότασης στην κάθε παράγραφο για κάθε μια από τις παρακάτω περιπτώσεις:

α) «σύμμαχος» (1^η παράγραφος)

β) «δεν ήταν αποτέλεσμα μιας βιολογικής ή γενετικής ανωτερότητας» (2^η παράγραφος)

(μονάδες 3)

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους, χωρίς να αλλάξετε το νόημα της πρότασης:

α) [...] εκμεταλλεύτηκαν πονηρά τις εμφύλιες διαμάχες των Ίνκας.

β) [...] συμβάλλουν στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών.

(μονάδες 4)

A.I.7. Να γράψετε **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα (να διευκρινίσετε ποιο είναι το ουσιαστικό και ποιο είναι το επίθετο στο τετράδιο απαντήσεών σας).

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
υποτάξει		
νομοθετεί		

(μονάδες 4)

Α.ΙΙ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Για να κάνουμε ένα βήμα μπροστά, ίσως χρειαζόμαστε νέους ήρωες, που δεν έγιναν αιτία μετακίνησης συνόρων και λαών, αλλά διεύρυνσης της γνώσης και επιστήμης, των ιδεών και των θεσμών. Και πάνω απ' όλα να επαγρυπνούμε διαφυλάσσοντας τους θεσμούς και τις πολιτικές φωνές που συμβάλλουν στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών».

Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας, λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω άποψη, να αναπτύξετε:

α) δύο (2) αίτια της διαιώνισης των ρατσιστικών αντιλήψεων και φαινομένων

β) τον ρόλο των ΜΜΕ στη διαμόρφωση μιας υγιούς αντιρατσιστικής συμπεριφοράς (να γίνει αναφορά σε 2 σημεία).

(Έκταση: 350-400 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας. **Δεν χρειάζεται να γράψετε τίτλο.**

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κ.Γ. Καρυωτάκης, «Στο άγαλμα της Ελευθερίας που φωτίζει τον κόσμο»

Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου,
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου.

Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια κι εβραίοι.
Είναι πολλά του αιώνος μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτρέτο του Dorian Gray.

Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούμε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι,
όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη
σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
νεκροί που η καθιέρωσις τους λείπει.

Ερώτηση Β1

α) Να παρουσιάσετε **δύο (2)** συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου, να τα αιτιολογήσετε και να τεκμηριώσετε το καθένα με αναφορές από το ποίημα.

(μονάδες 8)

β) Το ποίημα διαθέτει χαρακτηριστικά της μοντέρνας ποίησης. Να επισημάνετε **δύο (2)** από αυτά και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένους στίχους από το ποίημα.

(μονάδες 4)

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θοδόσης Πιερίδης, *Κυπριακή Συμφωνία*, IX

[...] Λογαριάσατε λάθος με το νου σας, εμπόροι,
δεν μετριέται πατρίδα, λευτεριά με τον πήχη!
Κι αν μικρός είν' ο τόπος και το θέλει και μπορεί
τον ασήκωτο βράχο να τον φάει με το νύχι.
Τούτη η δίψα δεν σβήνει, τούτη η μάχη δεν παύει,
χίλια χρόνια αν περάσουν, δεν πεθαίνουμε σκλάβοι!

5

[...] Αψηλά τις καρδιές μας! Μεσ' στης γης μας το χώμα
πιο βαθιά ριζωμένοι –κι ας μανίζουν* οι ανέμοι.
Τούτο ακόμα το χρόνο, τούτ' την άνοιξη ακόμα...
Στον ορίζοντα πέρα κάποιο φως κιόλας τρέμει.
Αψηλά τις καρδιές μας κι αρχινά να ροδίζει
η αλυσίδα μας πήρε να βογγά και να τρίζει. [...]

10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Νίκος Κρασιδιώτης, «Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε»

Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε
σαν τα δέντρα που μάχεται ο άνεμος
που τα δέρνουν οι μπόρες μα ασάλευτα
τον καρπό ετοιμάζουν στα κλώνια

Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε
με τη μνήμη εκείνων που διάβηκαν
την αγάπη για κείνους που θα 'ρθουνε
και τη θεία γαλήνη στα σπλάχνα.

Ερώτηση Β2

Στα πιο πάνω ποιήματα αναδεικνύεται η αγωνιστική διάθεση των Κυπρίων για την απελευθέρωση της πατρίδας τους.

α) Να σχολιάσετε τη συγκεκριμένη θέση, τεκμηριώνοντάς την με αναφορά σε **έναν (1)** στίχο από το κάθε κείμενο.

(μονάδες 4)

β) Να εντοπίσετε **δύο (2) κοινά εκφραστικά μέσα** με τα οποία αποδίδεται αυτή η αγωνιστική διάθεση των Κυπρίων για την απελευθέρωση της πατρίδας τους και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο ποιήματα.

(μονάδες 6)

III. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, *Μοσκόβ Σελήμ* [Να τον αγαπήσει ο πατέρας]

[...] Έτσι εμβήκα εγώ που με βλέπεις εις τα στρατιωτικά. Αλήθεια πως τα ευρήκα ευθύς εξαρχής όχι καθώς τα εφантаζόμουν αλλά κανείς δεν ημπορεί να με ειπεί πως παραμέλησα ποτέ το χρέος μου. Ως και ο χιλίαρχος όστις μας εστρατολόγησε, άνθρωπος σε λέγω, που να έπιανες την μύτη του, θα έσταζε φαρμάκι, ως κι εκείνος ύστερ' από δύο τρεις ημέρας δρόμον ήρχισε να με καλοκοιτάζει: Δεν θέλω να σε ειπώ ένα προς ένα όσα ήλθαν στο κεφάλι μου τόσον καιρό οπού διήρκεσεν ο πόλεμος της Κριμαίας. Τους κόπους και τες στερήσεις και τες κακουχίες τες έχω κάμει «χαλάλι» εις τον αφέντη μου τον Σουλτάνο, χαλάλι και το αίμα όσον μου εχύθηκεν εμπρός εις την Σιλίστριαν* χαλάλι του το έκαμα, καθώς κάμν' η μάνα στο τέκνο της χαλάλι το γάλα που το βύζαξε. Ένα πράγμα μόνο μου εκάθησε σαν πέτρα στην καρδιά —ήταν το πρώτο πρώτο που μ' επίκρανε— αυτό δεν ημπορώ να το ξεχάσω. Αφού δηλαδή εδιώξαμε τους Ρούσους από την Σιλίστριαν, ευρέθηκε πως είχα μια κακιά πληγή, η οποία δεν ημπορούσε να γιατρευτεί

μονάχη καθώς μου εγιατρεύθηκαν οι άλλες. Μ' εσήκωσαν λοιπόν δυο νομάτοι και μ' επήγαν μέσα εις το φρούριο, εις το νοσοκομείο. Πρέπει να έχασα πάρα πολύ αίμα, διότι ελιγοθύμησα, και πολλές ημέρες δεν ήμουν εις τον εαυτό μου. Όταν άρχισα κομμάτι να αισθάνομαι και να καταλαβαίνω τι ομιλούν τριγύρω μου, ακούω ν' αναφέρεται συχνά πυκνά το όνομά μου εις τα στόματα δυο τριών που κάθονταν εκεί κοντά μου. Προσέχω με τον νου καλύτερα — ήταν μια ιστορία: το πώς εγώ επήρα την πληγή διά να γλιτώσω την σημαία μας από τα χέρια του εχθρού, ύστερ' αφού έπεσεν ο σημαιοφόρος και ο χλωμός χιλίαρχος μας άφησε περικυκλωμένους από τον εχθρό κι έφυγε. Θαρρώ πως εγιατρεύθηκ' απ' εκείνη την στιγμή μόνο με την ιστορία οπού άκουσα παρά με τες αλοιφές και με τους επιδέσμους. Καλύτερα ν' απέθνησκα τότε μ' εκείνην εκεί την ευχαρίστηση!

[...]

Μα όταν έμαθα τι θα ειπεί να έχεις συγγενή τον Σερασκέρη, είπα μέσα μου ας λείψει! Καλύτερα να κάμνω πρώτος το καθήκον μου εις την γραμμή, διότι ηξεύρω πως κανείς δεν θα με προστατεύσει άλλος από το Θεό και το «κισμέτι» μου, παρά να έχω τέτοια προστασία. Ποιος ηξεύρει; ημπορεί μέσα εις τον κίνδυνο της μάχης να μου το φέρει ο διάβολος στον νου, πως έχω συγγενή τον Σερασκέρη, και να προδώσω το καθήκον μου, να γίνω λιποτάκτης! Και ύστερ' απ' αυτό, ημπορεί ο Σερασκέρης να διατάξει το παράσημο και τα γαλόνια δι' εμένα τον συγγενή του, ενώ το παλικάρι οπού έσωσε του κράτους την τιμή και τη σημαία της θρησκείας, όχι μόνον χωρίς ανταμοιβή θα μείνει δια τούτο, αλλά και καταφρόνηση θα υποφέρει, καλή ώρα σαν εμένα, που πήραν το σπαθί και το ντουφέκι από το χέρι μου και μ' έδωκαν ένα κοφίνι κι ένα φκιάρι! Όχι! Ξεύρω πόσο φαρμακερή πικράδα είναι σ' αυτή την αδικία μέσα. Δεν θέλω να την πει κανένας άλλος! Αν είναι για να πάγω εμπρός, θέλω να πάγω διά την αξία μου, και όχι από εύνοια και προστασία. [...]

Σιλίστρια: πόλη της Βουλγαρίας (το βυζαντινό Δορύστολο)

Ερώτηση Β3

Στα αποσπάσματα που σας δίνονται διαφαίνονται οι ψυχικές αρετές του Μοσκώβ Σελήμ κατά την επτάχρονη στρατιωτική του υπηρεσία στον πόλεμο της Κριμαίας. Να προσδιορίσετε και να παρουσιάσετε **δύο (2)** από αυτές, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές από το κείμενο.

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ